

erőszakos intézkedések a jugoszláv könyvkereskedések és kiállítások ellen stb.) Ezzel ellenkezően, Jugoszláviában továbbra is tiszteletben tartják a népi demokráciák kultúráját, megjelentetik könyveiket, bemutatták színdarabjaikat és filmjeiket és mindent megtesznek, ami természetes, amikor demokratikus országokról van szó.

Szerbia írói minél szorosabb együttműködést kívánnak a szocializmus és népi demokráciák országaival, hangsúlyozva, hogy éppen Jugoszlávia milyen sokat tett a szerződéses és kulturális megállapodások érdekében és éppen ezért megengedhetetlennek tartják, hogy ezekben az országokban, amelyeknek egyes vezetői szeretnék a térképről eltüntetni Jugoszláviát, meghamisítják történelmét kultúráját ignorálják és hazánkba — a kulturális együttműködés helyett — rágalmozó gúnyiratokat és kultúraellenes makulaturát küldözgetnek. Nemcsak jogaikban sértegetik népeinket, hanem intellektuálisan és erkölcsileg is éretlenként kezelik őket.

Szerbia írói, akik egyben Jugoszlávia írói is, feladatuk tűzik maguk elé, hogy sokkal inkább és sokkal erősebben kifejezzék azt ami forradalmian új a mi társadalmi valóságunkban; hogy sokkal jobban bemutassák népi forradalmunkat és a szocialista építésünket, hogy ezzel is még inkább erősítsék a jugoszláv szocialista patriotizmust és illő feleletet adjanak a rágalmozásokra és rosszszándékú gáncsoskodásra, ami onnan folyik ellenünk, ahonnan nem szabadna jönnie, hogy még inkább megmutassuk Jugoszlávia népeinek a szocializmusért és békéért folytatott harcukban elért nagy sikereinek igazi nemzetköziségét.

Éljen Jugoszlávia Kommunista Pártjának Központi Vezetősége, éljen Tito elvtársal, aki éber figyelemmel szemléli és támogatja népeink kulturális alkotó munkáját!

A HID-vita után

A HID szerkesztőbizottságának kezdeményezésére március 25-én értekezletre gyűltek össze Noviszádon a vajdasági magyarok legkiemelkedőbb közéleti munkásai: a Vajdasági Kultúrszövetség Magyar Osztályának vezetői, a vajdasági magyar írók, a magyar sajtó munkásai, a magyar lakosságú járásokban és községekben dolgozó kultúr munkások, tömegszervezeti aktivisták, folyóiratunk legtevékenyebb munkatársai és legszorgalmasabb olvasói, hogy megvitassák a HID legfontosabb és legidősebb kérdéseit. Jelen voltak a HID-vitán Sóti Pál, Nagy József és Farkas Nándor, Szerbia Kommunista Pártja Vajdasági Tartományi Vezetőségének tagjai, a Szerbiai Írók Egyesületének képviselőjében pedig Leszkovac Mladen a szerbiai íróegyesület vezetőségének tagja és Csiplics Bogdán vajdasági szerb író jelentek meg. Részt vett az értekezleten Mihai Avramescu költő, a vajdasági románok irodalmi és népművelődési folyóiratának, a »Luminá«-nak a szerkesztője is.

A megbeszélés résztvevői a HID 1948-ban és 1949 első három hónapjában megjelent számainak elemzése alapján értékelést adtak folyóiratunknak a legutóbbi 15 hónap folyamán végzett munkájáról, megállapították az eredményeket és hibákat, tisztázták a legfontosabb kérdéseket, meghatározták a HID szerepét, feladatát a szocializmus, illetőleg népünk szocialista kultúrájának építésében és kitértek a szerkesz-

töbizottság és folyóiratunk munkatársai előtt álló közvetlen, gyakorlati föladatakat.

A HID több mint tizenhároméves története folyamán mindig eleven viták, sőt éles véleményharcok tüzeiből merített új erőt, számtalan vitában tisztázta a maga elé tűzött föladatakat, de a most megtartott nagy HID-értekezlete nemcsak résztvevőinek számát és összetételét tekintve múlt fölül minden eddigi HID-vitát, de azért is, mert átfogóan és mélyrehatóan megtárgyalta a legfontosabb kérdéseket s a gyakorlati élet követelményeiből kiindulva megjelölte folyóiratunk föladatait. Az értekezlet útmutatásai oly nagy horderejűek, hogy végrehajtásuk fordulópontot jelent majd a HID történetében. A szerkesztőbizottság eddig egyszer sem összegezte ilyen átfogóan a HID munkáját és kérdéseit, mint ezen a megbeszélésen fölolvastott jelentéseiben és egyszer sem történt meg, hogy a szerkesztőbizottság ily nagy és összetételét tekintve ennyire illetékes és mérvadó értekezlet elé tárhatta volna a legfontosabb kérdéseket. Akkora segítséget még senkitől sem és sohasem kapott a szerkesztőbizottság, mint ettől az értekezlettől.

I.

A HID a vajdasági magyar dolgozók vezető folyóirata. Elsősorban is a társadalmi élet cselekvő emberei, a szocialista építés és a szocialista kultúra szervezői, irányítói számára készül. Legegyszerűbben megfogalmazott gyakorlati föladata az, hogy segítséget nyújtson a vajdasági magyar munkások, parasztok és egyéb dolgozók között működő aktivistáknak; tömegszervezeti mozgalmistáknak, kultúrnmunkásoknak, néphatósági szervekben, szövetkezetekben, vállalatokban és egybeült dolgozó társadalmi munkásoknak. Hivatása, hogy e mozgalmisták segédeszköze legyen, tisztázza gyakorlati, szervező és irányító munkájuk egyes kérdéseit, közkincsé tegye tapasztalataikat, adjon irányelveket — főleg a kultúrnmunkásoknak, tudatosítsa a kultúrnmunka és a társadalmi élet eredményeit, fedje föl a hibákat és fogyatékoságokat, legyen harcospromagandaeszköz társadalomtudományi és szépirodalmi részben pedig olyan közleményeket, amelyeket bátran adhatnak aktivistáink munkásaink, de főleg dolgozó parasztjaink kezébe, mert alkalmasak arra, hogy dolgozóinkat a szocializmus építésére mozgósítsák. Az a körülmény azonban, hogy folyóiratunkat elsősorban az aktivisták veszik és olvasják, nem jelenti azt, hogy a HID nem juthat el mind nagyobb és nagyobb számában a munkások és parasztok tömegeihez is.

Az értekezlet megállapította, hogy jelentősek azok az eredmények, amelyeket folyóiratunk — fenti céljának megvalósítására törekedve — elért. A lapjain közölt írások legnagyobb része hasznos volt a HID olvasói számára, sok eszmét, útbaigazítást és buzdítást merithettek belőlük. Ugyanakkor azonban azt is leszögezte, hogy a HID közleményei sokkal hasznosabbak, hatásosabbak is lehetnek, folyóiratunk jelentős mértékben kibővítheti olvasótáborát, sokkal nagyobb mértékben és eredményesebben hozzájárulhat a szocializmus építéséhez hazánkban. Ennek

megvalósítása céljából az értekezlet a következő feladatokat tűzte a szerkesztőbizottság és a munkatársak, illetőleg folyóiratunk elé:

1. teremtsen a HID még szorosabb, közvetlenebb és sokrétebb kapcsolatokat népünk dolgozó tömegeivel: erősebben domborítsa ki vajdasági jellegét;
2. legyen a HID irodalmi és népművelődési folyóirat helyett »mindenes« folyóirat;
3. mint népművelődési folyóirat legyen valóban a Vajdasági Kultúrszövetség Magyar Osztályának közlönye, tényleg irányítsa és szervezze a tartományunkban a magyar tömegek között folyó kultúrmunkát;
4. a HID szerkesztőbizottsága alkalmazza hatásosabban az eddigi munka tapasztalatait, tökéletesítse munkamódszerét, szervezze meg még jobban saját és munkatársai munkáját, térjen át a tervszerű munkára.

II.

Az értekezlet résztvevői is megállapították, hogy a tőkés Jugoszlávia idejében folyóiratunk olvasótáborra alig várta a HID egy-egy számának megjelenését, az öntudatos, harcos munkások, földmunkások, szegényparasztok és értelmiségiek rajongással szívták magukba a HID eszméit, nemcsak tájékozódást, de buzdítást, erőt is merítettek belőle. Folyóiratunk valóban minden olvasójának szívéhez nőtt.

Kétségtelen tény, hogy a fől szabadulás óta a HID anyaga színvonalasabb, közleményei tartalmasabbak, a multban a cenzúra miatt, kényszerből használt burkolt nyelvezet helyett, szabadon fejezik ki a munkásosztály és általában a dolgozó nép törekvéseit — mégis mindannyian úgy érezzük, hogy ma nem oly szoros és eleven a kapcsolat a HID és olvasói között. Nyomban le kell azonban szögeznünk azt is, hogy ez semmiképen sem visszaesés következménye — ellenkezőleg éppen a haladás velejárója. A népe nyomó Jugoszláviában ugyanis nem ritkán a HID volt az egyetlen harcias, forradalmi szellemű, haladó sajtótermék, amelyhez az olvasók hozzájuthattak és amelyben törekvéseik, szabadságvágyuk kifejezését meglették. Ezzel szemben a fől szabadulás után népünk igen sok olyan sajtótermék között válogathat, amelyek híven fejezik ki törekvésüket és érdekeiket — azokat az eszméket, amelyeket azelőtt egyedül a HID juttatott el dolgozóinkhoz, ma több napi-, illetőleg hetilap, füzet sorozat és könyv közvetíti. Ezenkívül a vajdasági magyarok legöntudatosabbjai, politikailag legtevékenyebb munkásainak nagy többsége, amelyből a HID olvasótáborra kikerül, olvassa az irányadó, szerbnyelvű lapokat és folyóiratokat is. Nem a HID esett tehát vissza, olvasótáborának érdeklődése se gyengült, hanem a népi sajtótermékek száma sokszorozódott meg, az érdeklődő olvasó folyóiratunkon kívül is gazdag forrásokból elégítheti ki szellemi igényeit.

Éppen azért ez új körülmények között folyóiratunknak sokkal nagyobb követelményeknek kell megfelelnie, ha azt akarjuk, hogy ugyanolyan olvasott legyen, olvasóira ugyanolyan nagy hatást gyakoroljon, azaz viszonylagosan is ugyanolyan nagy mértékben járuljon hozzá dolgozó népünk küzdelméhez, mint a fől szabadulás előtti edőkben. Folyóiratunknak a vajdasági magyar dolgozókhöz, a HID olvasóihoz közelebb álló írásokat kell közölnie, éppen arról kell írnia, amivel a központi szerbnyelvű sajtó szövetségi és köztársasági viszonylatánál fogva nem foglalkozhat, mélyrehatóbban, átfogóbban kell földolgoznia az elemzés

alá vett kérdéseket, hogy színvonalával a napi és hetilapok fölött álljon. Közleményeinek időszerűbbeknek kell lenniök, lépést kell tartaniok az eseményekkel, közvetlenül be kell kapcsolódniook az építés gyakorlati föladataiba, időben és minél kézzelfoghatóbban kell reagálnia a forradalmi fejlődés fordulataira, amit könyvek, hosszablélékzetű írások — éppen sajátosságaiknál fogva — nem tehetnek meg. Röviden: a HID-nak, munkatársainak azon kell dolgozniök, amit kívülök más nem végezhet el. Olyan tudás, eszmék és szellemi javak forrásává kell tenniük a HID-at, amire az olvasónak nagy szüksége van, ami számára hasznos, s amit csak a HID-ban találhat meg.

Mi már most a HID és munkatársainak legfontosabb tennivalója?

Az, hogy figyelmüket elsősorban tartományunk népei, de főleg vajdasági magyar dolgozó népünk építőmunkája felé fordítsák. Szépirodalmi, tanulmányoszerű és könnyed írásaik tárgyát, anyagát tartományunk és népünk harcából és alkotó munkájából merítsék, elemző, vagy művészi ábrázoló írásaikban a mi népünk életét és annak körülményeit dolgozzák föl, elsősorban is ilyen anyaggal töltsék meg folyóiratunk oldalainak nagyobb részét.

A HID munkatársainak e föladatát a következőképp határozta meg a felelős szerkesztő által fölolvastott általános beszámoló:

»Az a föladatunk, hogy a mi népünk, a mi tartományunk forradalmi átalakulásának és szocialista építésének eredményei alapján tanulmányozzuk és elemezzük ki a társadalomfejlődés törvényszerűségeit, rajzoliuk meg e törvényszerűségek megnyilatkozásának ne csak általános vonásait, ne csak jugoszláviai sajátosságait, hanem vajdasági jellegzetességeit és azon vonásait is, amelyek vajdasági magyar népünk fejlődésére jellemzők . . . Dolgozzák föl a mi népünk, a mi tartományunk népeinek harcát a megszállók ellen, úgy ahogyan azt népünk vívta, illegális szervezkedéssel, sárgaházakban, a romboló akciókban, partizánegységekben, a Petőfi-brigádban, a front támogatásával. Mutassák meg, hogyan ragadta kezébe a hatalmat a dolgozó nép a mi vidékeinken, a mi falvainkban és városainkban, hogyan szíárdult meg a néphatalom, miként kapcsolódtak be a nagy néptömegek a hatalom gyakorlásába népbizottságaik útján. Írják meg, hogyan büntették meg a háborús bűnösöket, hogyan folyt és folyik az üzérkedők elleni harc, mint valósult meg a földreform, majd az államosítás és hogyan történt a magánkereskedelem kiküszöbölése. Dolgozzák föl a vajdasági munkásosztálynak a gyáraink újjáépítéséért, a termelés fokozásáért és az ötéves terv végrehajtásáért vívott hősi harcát, rajzoliák meg e hősi küzdelem élharcosainak, a rohammunkások, újtók, észszerűsítők arcképét. Ábrázoliák azt a mély forradalmi átalakulást, ami a vajdasági parasztság, a mi magyar parasztjaink között is végbemegy: az általános földművesszövetkezetek és a termelő parasztszövetkezetek fejlődését, parasztjaink beözönlését a szövetkezetekbe, az állami birtokok izmosodását és örökítsék meg a mezőgazdasági termelés rohammunkásait, a nagyobb terméshozam úttörőit. Írják meg, hogyan harcol kis- és középparasztságunk a falusi tőkés elemek ellen, hogyan vetnek gátat néphatóságuk útján a zsírosparasztok gazdagodásának, valójában hogyan folyik falvainkban a zsírosparasztok visszaszorításának és kiszorításának politikája. Rajzoliák meg Pártunk, Népfrentünk és a többi tömegszervezet harcát, fejlődését. Íróink évek óta tartoznak a munkásosztály élharcosa, a pártmunkás alakjának megrajzolásával. Tükrözzék vissza néptömegeink kultúrforradalmát, főleg a magyar kultúregyesületekben folyó munkát, új értelmiségünk, új okta-

tóink és kulturmunkásaink harcát az új emberért, új kultúráért — a szellemi sötétség és félrevezetés ellen. Állítsanak maradandó emléket annak az útnak, amely a vajdasági magyarokat tartományunk és hazánk többi népe közötti egységhez és testvériséghez vezetete, mutassák meg, milyen mélyek magyar dolgozóinkban a szocialista Jugoszlávia iránti hazaszeretet gyökerei, milyen erős, megbonthatatlan ragaszkodást éreznek hazánk többi népéhez, Pártunkhoz és Titó marsallhoz és mennyire megvetnek minden támadást, amely országunk, népeink, Pártunk és vezetőink ellen irányul, jöjjön az az imperialisták táborából, vagy a szövetséges országokból.»

Ha bárki is átlapozza a HID fölszabadulás utáni, de főleg az 1948-ban és az idén megjelent számait, könnyen megállapíthatja, hogy folyóiratunk már eddig is dolgozott a fentebb ismertetett föladaton. Az értekezlet azonban azt állapította meg, hogy a föladatok megvalósítása érdekében sokkal több erőt mozgósíthatott volna, esetről-esetre szem elől tévesztette e célt. Ez a statisztika adataiból is kitűnik, amelyek szerint a HID utóbbi számainak 791 oldalát kitevő írásai mindössze 339 oldalon foglalkoznak vajdasági kérdésekkel, de ebből is csak 210 oldalnyi írás adja népünk életének, az építőmunka kérdéseinek közvetlenül az életből, a valóságból kiinduló földolgozását. Az ilyen írásoknak legalább kétszerannyi helyet kellene elfoglalniuk.

Az értekezlet útmutatása folyóiratunk számára tehát az, hogy a HID legyen méginkább vajdasági jellegű, anyaga legyen még nagyobb mértékben vajdasági magyar vonatkozású, kerüljön közelebb a vajdasági magyar dolgozókhoz.

Ha szerkesztőbizottságunk és munkatársaink állandóan szem előtt tartják ez útmutatást, akkor folyóiratunk, illetőleg íróink és cikkíróink késedelem nélkül írhatnak népünk fejlődésének minden nagyobb fordulatról és nem maradunk le az események mögött, mint az utóbbi hónapokban. Tartományunkban hatalmas lendülettel folyik a parasztok szervezetekbe tömörülése, szaporodnak a termelő parasztszervezetek, újak alakulnak, megtöbbszöröződik a régi szervezetek tagjainak száma. A szervezetzeti mozgalom magával ragadta a magyar parasztságot is. Ezzel szemben folyóiratunk alig érintette e nagy forradalmi eseményt, szépirodalmi írásban pedig egyáltalán nem foglalkozott vele. Íróink és munkatársaink csak úgy szolgálhatják a népet, ha írásaikkal segítik a dolgozó tömegeket az előttünk álló nagy föladatok végrehajtásában. Ebben a kérdésben kell fordulatot csinálni, erre utal a HID-vita.

Folyóiratunk csakis abban az esetben tehet eleget a vele szemben támasztott nagy követelményeknek, ha a szerkesztőbizottság, íróink és munkatársaink mind közvetlenebb és mind szorosabb kapcsolatban állnak a gyakorlati élettel, a dolgozó tömegekkel. A HID cikkírói nagyrészt városban élő emberek, többségük Noviszádon és Szuboticán él. Az értekezlet arra hívta föl valamennyiüket, hogy teremtsenek állandó, közvetlen és eleven összeköttetést a munkásokkal és parasztokkal, rendszeresen járjanak el gyárakba, szervezetekbe, falvakra, szívják magukba a dolgozók lendületét és törekvéseit, munkásaink és parasztjaink küzdelméből merítsenek ihletet. Csakis ebben az esetben adhatnak élelmet, tartalmas és meggyőző erejű írásokat.

Mozgalmistáinkat pedig arra szólította fel az értekezlet, hogy fogjanak tollat és egy-egy cikkben, tanulmányban, vázlatban, vagy karcolatban írják meg tapasztalataikat, meglátásaikat, dolgozzák fel a gyakorlati élet egy-egy kérdését, vagy részletét.

Ha e két fölhívás eredményes lesz, ha azok, akik írással foglalkoznak, kimennek az életbe, a dolgozó tömegek közé, másrészt, ha azok írnak, akik közvetlenül szervezik a tömegeket a szocialista építésre, akkor nem halad többé külön úton az élet és az írás, a gyakorlati valóság eleven tükröződik majd vissza a HID-ban.

III.

A régi Jugoszláviában a HID a haladó szellemű vajdasági magyarok demokratikus, revizionistaellenes és antifasiszta mozgalmanak egyik központja, vezető és irányító folyóirata propagandaeszköze és szervezője volt. Ennél fogva a HID szükségszerűen általános mozgalmi jelleggel bírt. A vajdasági magyarok mai helyzete azonban lényegében megváltozott. Ebben az új helyzetben a HID nem általános mozgalmi központ — hisz létrejöttek a gazdasági, politikai és kultúrélet sokkal erősebb és megfelelőbb központjai — nem általános mozgalmi szervező, ne is törekedjen tehát az általános mozgalmi jellegre. Folyóiratunk rendeltetése ma az, hogy a vajdasági magyar irodalom központja, fóruma, szervezője és irányítója legyen, továbbá az, hogy — mint a Vajdasági Kultúrszövetség Magyar Osztályának közlönye — tükrözze vissza a magyar kultúréletet, a nép között folytatott tömeges kultúrmunkát, nyújtson segítséget kultúrmunkásainknak, adja meg a kultúrmunka irányát, harcoljon a szocialista kultúra diadaláért. A mai helyzetben tehát folyóiratunknak irodalmi és népművelődési folyóirattá kell válnia, ezt a két jellegét kell erősítenie, az irodalmi és kultúréletből vett anyagát kell növelnie.

Ezideig folyóiratunk szerkesztésében a háború előtti HID hagyományos szerkesztési elvei érvényesültek. Főleg két törekvésben nyilvánult ez meg: abban, hogy átkarolni törekedett az egész világot, írni népünk-ről, a Vajdaságról, népköztársaságunkról, egész Jugoszláviáról, a népi demokráciákról, a Szovjetszövetségről, az egész világról — másrészt abban, hogy egymaga akarta betölteni a különböző szakágazatú szerb folyóiratok szerepét. Ezért volt a HID-nak az egész világ iránt érzéklődő öt rovata: társadalomtudományi és pártéleti, irodalmi, kultúra-, közgazdasági és világpolitikai rovata.

»Ne az egész világot törekedjék átkarolni a HID, — mondotta Sóti Pál fölszólalásában. — Legyen elsősorban irodalmi és népművelődési folyóirat, Vajdaság és a mi népeink kérdéseivel foglalkozzék. Íróink menjenek a munkások és parasztok közé, közvetlen érzékelés alapján írják meg, hogyan él és küzd a mi népünk. Ezeknek az írásoknak adjon helyet a HID, de gondoskodjék a kezdő, fejlődőképes új tollforgatók írásainak megjelenéséről is. Másrészt írjanak a nép között dolgozó aktivisták is, főleg a kultúrmunkások. Folyóiratunk eddig keveset és rendszertelenül foglalkozott a kultúrmunka kérdéseivel, a jövőben nagy figyelmet és nagy teret kell szentelni ennek is. — Éppen azért, mert ma más a helyzet, mint akkor amikor a HID az egyedüli magyar haladó sajtótermék volt, nem fontos, hogy öt rovata legyen, az erős irodalmi és kultúrrovat mellett a többi rovat terjedelme szűkülhet, a világpolitikai rovat pedig teljesen elmaradhat, hisz a »Magyar Szó«, a többi lap és a világpolitikai broszúrák sokkal több és jobb ilyen anyagot közölhetnek és ezen a téren eredményesebb munkát végezhetnek, mint a HID«.

Hasonló értelemben beszéltek Laták István, Malusev Cvetko és mások is. Senki se tett ellenvetést az indítvány ellen, hogy a HID, az eddig »mindenes« folyóirat elsősorban irodalmi és népművelődési fo-

lyóíráttá alakuljon át. Sulhóf József és Sebestyén Mátyás azt a véleményüket fejezték ki, hogy ha irodalmi és kulturális folyóirat is lesz a HID, mégse kellene kihagyni belőle a világpolitikát.

IV.

Folyóiratunk eddig is aránylag nagy teret biztosított a vajdasági magyar irodalomnak, irodalmi életünk kérdéseinek. Ennélfogva elegendő lesz itt csak rövid áttekintést adni arról, hogyan foglalkozott értekezletünk a lap munkájának irodalmi részével.

Az irodalmi rovatról szóló jelentés — amit Lőrinc Péter állított össze írónk közreműködésével — a következőkben jelölte meg e rovat főadatát: adjon teret a vajdasági magyar irodalomnak, nevelje, fejlessze ezt az irodalmat, értékelje át eddigi irodalmunkat, írónkat, kövesse el mindent az irodalmi alkotás művészi színvonalának és eszmeiségének további emelése érdekében, fejlessze az irodalmi kritikát; főadata továbbá folyóiratunknak, hogy megismertesse népünket Vajdaság többi népének, valamint Jugoszlávia népeinek irodalmával, a magyarországi magyar irodalommal, mai értékelésben mutassa be a magyar irodalom nagyjait, ismertesse a szovjet irodalmat és a világ más népeinek irodalmát, szorgalmazza a műfordítások minőségi följavítását.

A jelentés beszámolt az eredményekről e főadat teljesítésében és a megnyilvánult fogyatékoságokról.

Gál László főleg az irodalmi kritika fontosságát hangsúlyozta. A helyesen alkalmazott bírálat — mondotta — nagy segítséget nyújt az írónak és az olvasónak is, de csak akkor, ha alapos, nem megalkuvó, ha mondanivalóját nem rejtli a sorok mögé, hanem teljes és világos véleményt nyilvánít. — A továbbiak során arról beszélt Gál, hogy nagy főadat vár írónkra, irodalmi eszközökkel kell földolgozniok az irányadó elméleti cikkek anyagát és ha ezt a főadatot kielégítő eredménnyel teljesítik, nem kell majd a HID-ban száraz földolgozású cikkeket közölni, mert amit eddig színek, elevenesség nélkül írtunk meg, elmondhatjuk irodalmi mértékét megütő, eleven és meggyőző írásokban. Írónk másik nagy főadata az, hogy írják meg, magyarázzák meg a vajdasági magyar könyvolvasóknak, kik a jó és kik a rossz írók a magyar irodalomban, írják meg, miért rosszak Herceg Ferenc, Rákosi Viktor stb. könyvei és miért olvassák ezek helyett a haladószellemű, jó könyveket.

Herceg János mint több hozzászóló is, a HID színvonalának kérdését érintette, kifejezve azt a véleményét, hogy az a színvonalas írás, amely világos és érthető. Az egyszerűség, az átlagolvasó számára is érthető írás nem színvonal-süllyedést, hanem színvonal-emelkedést jelent. Nem a bonyodalmasság, hanem az érthetőség adja a színvonalat. Az író nem csak az értelemhez, hanem a szívhez is szól, lelkesít, ezt pedig csak magasabb hőfokon és őszinte hangon megírt munkával érheti el.

Ugyanezt mondta Gaidos Tibor is, hangoztatván, hogy az érthetlenség semmiképpen sem egyezik a szocialista realizmussal. Erről beszélt Weigand József, valamint Zsáki József is hangsúlyozva, hogy az írók közvetlen és rendszeres kapcsolata a dolgozókkal szintén nagy mértékben elősegíti, szorgalmazza a világos és érthető írásmód kialakulását.

V.

A HID azzal követte el a legnagyobb mulasztást munkájának az értekezleten elemzett időszakában, hogy »kulturrovata nem tervszerűen és nem a vajdasági magyarság szükségleteinek megfelelően működött, ha-

nem ötletszerűen fölvetődött, esedlegesén fölkinálkozó témákat dolgozott föl.» (Jelentés)

A kultúrrovatról szóló jelentésben Kövágó László arra hívta föl a figyelmet, — hogy folyóiratunk a vajdasági magyarok kultúrkérdésein kívül foglalkozott ugyan Jugoszlávia minden népének kultúrájával —, mégsem látszik a tervszerű munka, népünk kultúréletével nem foglalkoztunk rendszeresen. Két nagy beszámoló cikket közölt a HID, amelyek egész tartományunk magyarságának összes kultúrkérdéseit érintik, de épp, hogy csak érintik, lazán fogják át és egyáltalán nem mélyülnek el a kérdéseket. Sokkal célravezetőbb ezek helyett külön és emélyülve foglalkozni az írástudatlanság leküzdésével, népegyetemek munkájával, a műkedvelés, képzőművészet, kultúregyesületeink szervezeti kérdéseivel, stb. Ilyen módon gyűjthetjük össze a tapasztalatokat, adhatunk irányt, nyújthatunk segítséget kultúrmunkásainak. — A tervszerűtlenség következménye az is, hogy csak egy filmkritikát közöltünk, holott — jól tudjuk, — a filmnek óriási nevelő hatása van néptömegeinkre.

Mulasztás volt az is, hogy a szerkesztőség nem irányította figyelmét a terepre, nem igyekezett kultúregyesületeink életéből, kulturgócaink munkájából meríteni a kultúrrovat anyagát.

E mulasztás a vita során is megnyilvánult, mert Sóti Pálon és Kövágó Lászlón kívül csak Kurin Lajos beszélt a kultúranyagról, szorgalmazta, hogy tegyük elevenebbé, gazdagabbá a kultúrrovatot.

A jövőben folytatandó munka számára levont irányadó tanulság: »tervszerűséget a kultúrrovatba; megválogatni és közlés előtt alaposan megvitatni a lehető legjobbakká tenni a beérkezett kéziratokat; kiépíteni a szoros kapcsolatot a tereppel, kultúregyesületeinkkel; elvont, túlságosan általános, (néha nem is létező) problémák helyett konkrét kérdésekkel, a kultúrmunka tanulságaival foglalkozni, gyakorlati segítséget nyújtani kultúrmunkásainknak. Ily módon kell közelebb vinni a HID-t a tömegek kultúréletéhez, hogy a kultúrrovat közvetlenül hasson a kultúrmunka és népeink kultúrszintjének emelésére.« (Jelentés)

VI.

Végül még egy fontos követelményt még egy nagy föladatot állított az értekezlet a szerkesztő bizottság és a HID munkatársai elé: állandóan javítsák, tökéletesítsék munkamódszerüket.

Ennek a legfontosabb feltétele a tervszerűség. Gyökeres fordulattal át kell térni a tervszerű munkára: hosszabb időre érvényes munkatervet kell készíteni, ezt részlettervekre kell bontani, Tervezni a HID egy-egy számának jellegét, tervbevenni a földolgozandó kérdéseket. A kidolgozott terv végrehajtásába idejekorán bekapcsolni mindazokat, akik ebben közreműködhetnek, tehát jól előre megbeszélni a közlemények szerzőivel, miről írnak, mit hogyan dolgozzanak föl.

Ebben az esetben kialakulhat a jó munkamódszer egy másik nélkülözhetetlen eleme: elegendő idő áll majd rendelkezésre ahhoz, hogy a szerkesztőbizottság minden tagja átolvasson minden kéziratot jobban megvitatathatjuk a kéziratok tartalmát, sokban javíthatjuk a minőséget.

Ily módon fokozódik és megfelelő szerephez jut a HID szerkesztésében a nagyobb önállóság, bátor értékelése a jónak erélyes bírálata annak ami maradi, ami visszafelé húz. Rehák László a HID társadalmi (pártelméleti, közgazdasági, világpolitikai) anyagáról fölolvastott jelen-

tésében épp ezen önálló, gyökeresen bíráló álláspont hiányosságára mutatott rá. Ennek következtében kerültek be elméleti hibák is folyóiratunkba. Minden további nélkül átvettük egyes elismert tekintélyek írásait, nem is gondolva arra, hogy elbíráljuk őket.

Igy közölte a HID 1947. augusztusi számában Varga Jenő »Az újfajta demokrácia« című cikkét. E cikkében Varga Jenő megkísérelte, hogy megadja az újfajta demokrácia, azaz a népi demokrácia elméleti meghatározását, megrajzolja képét annak a társadalmi és politikai rendszernek, amely a második világháború alatt és után Jugoszláviában és más országokban is létrejött. Varga Jenő többek között a következőket is állítja a népi demokráciáról: »Ez nem a polgárság diktatúrája, de nem is proletárdiktatúra. A régi állami gépezetet nem zúzták össze, mint az a Szovjetunióban történt, hanem az új rendszer híveinek szakadatlan beáramlása útján, fokozatosan építik át. Ezek az államok nem tőkés államok a szó szoros értelmében, de nem is szocialista államok.« Vagy más helyen: »Magától értetődik, hogy ezekben az országokban nem lehet olyan értelemben vett tervgazdálkodás ahogyan azt a Szovjetszövetségben értelmezik.«

A HID akkori szerkesztőinek szeme nem akadt meg ez állításokon, pedig 1947 augusztusában már a dolgozó tömegek tudatában is gyökeret vert az az elméletileg pontosan megfogalmazott gyakorlati igazság, hogy Jugoszláviában, a népfelszabadító harcban a forradalmi erők Pártunk vezetésével összezúzták a régi, tőkés államgépezetet és hogy a népi hatóság teljesen új államszervezete a dolgozó tömegeknek. Sőt akkor már elméletileg és gyakorlatilag is tisztázódott, hogy országunk a szocialista értelemben vett tervgazdálkodásra tért át, hazánk népei éppen az állam népi-demokratikus jellegének folyamányaképpen megkezdték a szocializmus építését. Hisz akkor már ötéves tervünk első esztendejében jártunk, népszkupstinánk már hónapokkal előtte meghozta az ötéves tervről szóló törvényt, sőt a »Komunist« két számának megjelenése után azon a két kitételen sem lett volna szabad keresztülsiklani, hogy az újfajta demokrácia »nem proletárdiktatúra«, »nem szocialista állam«. Mi mással magyarázható, hogy a HID szerkesztősége minden további nélkül átvette Varga Jenő cikkét, mint a teljes kritikátlansággal?

Ilyen eset több is az újabb időben is előfordult. Így például a wroclawi értelmiségi világkongresszus ismertetésével kapcsolatban, Ilja Ehrenburgnak a »Knyizsevnoszt«-ból átvett cikkét közölte a HID holott a Jugoszláviát agyonhallgató írás helyett jobb anyagot közölhetett volna a jugoszláv küldöttség felszólalásaiból.

Olyan szerkesztési elveket és módszereket kell bevezetnünk, amelyek kizárják a fentiekhez hasonló esetek megismétlődését.

Tőke István a jó munkamódszer egyik nagyon fontos követelményét tette szóvá: a HID-olvasók véleményének feltárását és fölhasználását a munkában. Elmondta, hogy milyen hasznos észrevételeket és indítványokat tettek a szentai munkások és középiskolások folyóiratunkkal kapcsolatban. Azt állapította meg, hogy a HID szépirodalmi anyagát olvassák a legszívesebben, a túlbonyolult, vagy különben is közismert tárgyú cikkek jóval kisebb érdeklődést keltenek.

Az értekezlet leszögezte, hogy valóban figyelemmel kell kísérni, mekkora értékkel bírnak a HID közleményei az olvasókra tett hatásukat tekintve, hogyan, mennyiben felelnek meg ezek az írások a gyakorlati követelményeknek. E célból véleménykutatást kell indítani, alapo-

sabb és rendszeresebb levelezést kell folytatni a munkatársakkal és az olvasókkal, vitát kell rendezni minden megjelent számmal kapcsolatban, alkalmazni kell a tömegekkel folytatott együttműködés más formáit is, pl. HID-napot rendezni (Márton József indítványa).

Végeredményként az kristályosodott ki a vitából, hogy a fölfedett fogyatékosok csak abban az esetben küszöbölhetők ki, csak akkor valósíthatók meg a kitűzött föladatak, ha a HID munkájába — anyagának megírásába, megvitatásába, a HID-vitákba, folyóiratunk terjesztésébe — újabb és újabb emberek kapcsolódnak be, ha a munkatársak száma állandóan növekszik, ha e munkába mind tevékenyebben bekapcsolódnak a terepen dolgozó kultúrmunkások és aktivisták és ha az HID új tehetségeket mozgósít a munkás-, paraszt- és tanuló-ifjúság soráiból. A szerkesztőbizottság csak tervezhet, a terv végrehajtásához a munkatársak egész tábora kell.

Olajos Mihály

S Z E M L E

ALMÁSI GÁBOR ÚTJA

A pásztor elindul a mesében, megküzd a hétféjú sárkányokkal, mérföldes csizmájával átlép téren és időn — győz és övé a fele ország és a szépséges királykisasszony.

Minek is a sárkány hét fejét felsorolnunk: a fevdális urakat, királyokat, papokat, tőkéseket, hivatalnokokat, csendőröket, falusi hatalmasságokat... A népi mesékben önmagát mesélte a nép: saját vergődéseiről, lebírhatalannak látszó ellenségeiről mesélt. És ha győzött is a mesebeli pásztor — csak a mesében győzött, s a mese is: »egyszer volt, hol nem volt«, de mindig »az Óperenciás-tengeren túl« volt.

Aztán... önmagára, erejére ébredt a nép, s valóban legyőzte a hétféjú sárkányt.

Almás: Gábort hallgatom az egyik beográdi művészklubban.

★

... Nagyon szerettem a könyveket, a tudományokat tanulni, szerettem volna, nagy ember lenni. De az élet másképp hozta. Nagy ember akartam lenni — és tehénpásztor lettem a ro-

konaimnál. Apám eltűnt az első világháborúban, gyári munkás volt, aztán kiskereskedő; nem sokkal később meghalt édesanyám is. Így hát a kanizsai tanyákra kerültem szegény rokonomak, ötödik keréknak...

Igy indult. Kiballagott a rétre reggelenként, elterült a fűben és álmodozott. Mire is gondol egy kisgyerek, egy kis magyar gyerek a régi Jugoszláviában? Nézi a mindig egyforma, a mégis mindig más tájat, hallgatja a cirpelő tücsköket, sütkérezik a napsugárban, majszolja az ebédkenyeret s vigyázza a jószágot, nehogy tilosba menjen. Vigyázza, de maga is a »tilosat« vágyja, »nagy ember« akar lenni a kis tehénpásztor, s a nagymeberség tilos a szegénynek.

A négy elemi után bezártak az iskola kapuj Almási Gábor előtt. Az iskolát urak gyerekeinek csinálták azelőtt. A szegény ember fia paraszttá maradjon, vagy másnak menjen — hát még az árvagyerek?

»Tanító akartam lenni, magam köré gyűjtöttem gyerekeket, néha felnőtteket is. A babona ellen beszéltem nekik, meg a boszorkányhistóriák ellen...«